

**BARTA ISTVÁN:**  
**KOSSUTH LAJOS RENDELETEI A TÁBORI KÓRHÁZAKRÓL**

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti  
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével  
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád**

Budapest, 1848. okt. 15.

Az Országos Honvédelmi Bizottmány rendelete  
Stáhly Ignác országos főorvoshoz,  
tábori kórház felállításáról<sup>1</sup>

Meghagyatik főorvos urnak, miszerint jelen rendelet vétele után főorvos ur Párndorfba induljon, hol Csányi László<sup>2</sup> kormánybiztossal egyetértve Győrben, vagy Mosonyban egy nagy kórház felállítását eszközöljék.

Továbbá nevezzen ki egy tábori főorvost, kinek parancsnoksága alá az egész tábori orvoskar rendeltessék.

-----

Budapest, 1848. nov. 18.

Az Országos Honvédelmi Bizottmány rendelkezése:  
Obonyay János megbízatása új katonai kórház felállítására<sup>3</sup>

Tapasztalván, hogy Budapesten betegeskedő ujonczaink az országos főorvosi hivatal részint czélszerűtlen, részint hanyag rendelkezései miatt teljességgel nem úgy láttatnak el, mikint azt a hazátul, mellynek függetlenségéért életüket hozzák áldozatul, követelhetik.

A fővárosbani katonai kórházak a lehető legrosszabb állapotban vannak.

És ennél fogva szükségesnek találtam még egy kórháznak felállítását, mellyben az igen nagy számra szaporult beteg ujonczok elláttassanak, és erre azon szállást, melly most üresen áll, kórházzá alakítani rendeltem, igazgatójául Dr. Obonyai János urat, később meghatározandó fizetés mellett nevezem ki, s megbízám őt, hogy ezen említett szállást leghamarébb belátása szerint használható kórházzá alakítsa – s nekem a szükségelt költségekről utalványozás végett jelentést tegyen.

---

<sup>1</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1848:1124.

Közlő: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1952. p. 209. (Kossuth Lajos összes munkái XIII.)

<sup>2</sup> Helyesen: Csányi László.

<sup>3</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1848:3104. (Mellette nyílt rendelet Obonyai részére a fenti értelemben.)

Közlő: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1952. p. 493. (Kossuth Lajos összes munkái XIII.)

-----

Budapest, 1848. nov. 21.

Kossuth rendelete  
a katonai kórházak költségeinek fedezéséről<sup>4</sup>

A jelenleg létező katonai kórházak a betegek mostani számát be nem fogadhatván, részint terjedelmesebbé alakítottak, részint pedig újak felállítása által pótoltnak. Az ezekre megkívánható nagyobb kiadások fedezése a maga útján rendeltetik el, szükség azonban némi aprólékosabb, de késedelmet nem szenvedő költségek tekintetéből az ország főorvosát bizonyos öszveggel látni el. Kérem azért a pénzügyministeriumot a Károly kaszárnya főfelügyelőjéhez 100 ./. ezer pengő forintot átküldeni, kitől azt Sauer Ignác főorvos úr az iránt adandó nyugtatványára további megkeresése esetére másik ezer is ezennel utalványoztatván.

-----

Budapest, 1848. dec. 5.

Kossuth a hadügyminiszternek  
a katonai kórházak hiányos felügyeletéről<sup>5</sup>

A visszavárólag ide mellékelt főorvosi jelentésből megérteni méltóztatik, hadügy Minister úr, hogy az Üllői úton lévő katonai kórházban a politialis katonai felügyázat mennyire rossz lábon áll, minél fogva ezennel hivatalosan az iránti intézkedésre szállítatik fel, hogy a katonai kórházakban az inspekciós tisztek felelet terhe alatt kötelességük szerint mindig jelen legyenek, miszerint ami orvosi tekintetbe rendbe hozatott, az inspekciós tisztek hanyagságából származó bujtogatások által meg ne hiúsíttassék.

-----

Budapest, 1848. dec. 23.

Kossuth utasítása a budai hadikórház felállításáról<sup>6</sup>

A harcban sebesültek és betegek többnyire Buda felül szállítatván, jég miatt, Pestre a kórházakba való átszállításuk veszéllyel, de sok nehézséggel is van egybekötve, azért is meghagyatik a hadügyministerimnak, miszerint jelen rendeletem vételével Budán valamelyik katonai laktanyát a sebesültek és betegek számára azonnal kórházzá alakíttasson és gondoskodják hogy a szenvedő vitézek rögtöni elhelyezéséről gondoskodva legyen.

---

<sup>4</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1848:3354.

Közlő: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1952. p. 523. (Kossuth Lajos összes munkái XIII.)

<sup>5</sup> Forrás: Fogalm. Kossuth kiegészítéseivel. MOL OHB 1848:4062.; Ered. tisz. mellékleteivel. MOL Hadügymin. 1848:D327:10753/1853.

Közlő: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1952. p. 655. (Kossuth Lajos összes munkái XIII.)

<sup>6</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1848:6416.

Közlő: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1952. p. 863. (Kossuth Lajos összes munkái XIII.)

Karcag, 1849. jan. 5.

Kossuth intézkedései a váci katonai kórház költségeivel kapcsolatban

Utasítás Csánynak a pénz kiutalására<sup>7</sup>

*Weiskopf kapitány, a váci kórház parancsnoka jan. 3-án kelt levelében kérte Kossuthot, hogy utalványoztasson a kórház költségeire 3000 forintot, mert Csány nem tudta ezt az összeget rendelkezésére bocsátani. Kossuth az alábbi utasítást küldte Csánynak:*

Weiskopf váci kórházi parancsnok f. hó 3-ról írt és ide zárt levelében a kórház szükségei fedezésére 3000 forintot kérvén utalványoztatni, ezennel hivatalosan oda utasítom országos biztos urat, hogy a fenn kitett 3000 pftot kifizettetni, s általában figyelemmel lenni méltóztassék arra, hogy az illy előleges, sőt mondhatnám legelső szükségek, minők a táborig kórházak szükségei, fizetetlen ne maradjanak.

A lábát vesztett Kempelen tüzér hadnagy gyógyítás végett Pestre lejövén, a Tigrishez szállásoltattam, azon rendelettel, hogy minden költségeit én viselem. Valahányszor az árjegyzék bemutatott, mindég kifizettem, de nem vagyok bizonyos, vallyon valami fizetetlen nem maradt, eljövetelem óta minden esetre fizetetlen; én a sérült vitézek iránti gondoskodást a legszentebb kötelességnek ösmerem, s azért e felett nagyon aggodom, kérem annak okáért országos biztos urat, méltóztassék, nem csak a mi hátra volna, kifizettetni, hanem két hónapi ellátását Kempelen hadnagnak minden esetre biztosítani.

- - - - -

Debrecen, 1849. jan. 14.

Kossuth Debrecen város kapitányi hivatalának, a felállítandó katonai kórházról<sup>8</sup>

Dr. Obonyay János kapitány, a pesti központi katonai kórház igazgató főorvosa itt helyben is a katonai kórház igazgató főorvosává neveztetvén, utasításul adatik a kapitányi hivatalnak, hogy nevezett igazgató főorvossal egyetértőleg alkalmas helyről gondoskodjék, mellyben az ide érkező katonai betegek elhelyeztessenek, s azon gonddal ápolathassanak, minőt a harc terén megsebesült s egészségükben megrongált hű fia a hazának méltán megkívánhatnak.

- - - - -

Debrecen, 1849. jan. 16.

Kossuth Debrecen városának a fiók-hadikórház ellátásáról<sup>9</sup>

---

<sup>7</sup> Forrás: Ered. fogalm. Kossuth s. k. kiegészítésével. MOL OHB 1849:52. Ered. tiszt. MOL Csányi-iratok 1276. rakt. sz. (Mellette Weiskopf szóban forgó jelentése.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1953. p. 42. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>8</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:376. (Mellette Obonyai egyidejű kinevezésének és a hadügyminisztériumnak szóló értesítésnek a fogalmazványa.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1953. p. 134. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>9</sup> Forrás: Ered. fogalm. Kossuth s. k. kiegészítésével. MOL OHB 1849:590. (Mellette Asbóth debreceni térparancsnok jan. 17-én kelt jelentése.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1953. p. 151. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

Asbóth alezredes s térparancsnok jelentette, miként e városban többszöri felszólításra – sikerült egy fiók kórházat felállítani, azonban a betegek számára sem szalma, sem fa elegendő mennyiségben ki nem adatik. Ezennel meghagyatik e város hatóságának, hogy azon perczen, mikor Asbóth alezredes s térparancsnok úr e kórház bármely szükségei fedezésére felhívandja e város hatóságát, azt azonnal gyorsan, pontosan, és haladéktalanul kiegészíteni beszámítás mellett el ne mulassza.

- - - - -

Debrecen, 1849. jan. 17.

Kossuth Debrecen polgármesterének  
katonakórház felállításáról<sup>10</sup>

Debrecen város tanácsa hozzám 143. szám alatt tett jelentésében Obonyai tábori orvos abbeli kívánságának teljesítését, miszerint 400 beteg katona számára tábori kórháznak helyet mutasson ki, más hely nem léte miatt, a horvát foglyoknak innen leendő azonnali elszállításának feltételéhez kötvén: miután a horvát foglyok iránt már intézkedés tétetett, de különben is ezek elmenetelétől a kórház felállítását felfüggeszteni nem lehetvén: Önt ezennel oda utasítom, miszerint nem szorítkozva a horvát foglyok elvitelének feltételére, a szükségelt kórháznak haladéktalan felállítására alkalmas helyet kimutatni s e célra a nevezett orvos úrnak mindenben segédkezni, mulaszthatatlan hazafiúi kötelességének ösmerje.

- - - - -

Debrecen, 1849. jan. 20.

Kossuth Bónis Sámuelnak,  
a Nyíregyházán felállítandó kórház orvosainak kinevezéséről<sup>11</sup>

*Bónis szabolcsi kormánybiztos január 18-án jelentette Kossuthnak, hogy intézkedéseket tett Nyíregyházán 300 beteget befogadó kórház felállítására. Kérte, hogy az orvosok kinevezését bízzák reá. Kossuth a következőket válaszolta:*

Ön f. hó. 18-kán kelt hivatalos levelében följelentett intézkedései a honvédelmi bizottmány által helyeseltetvén, egyszersmind azon kérelme, hogy a Szabolcs megyei orvosok kijelelése Önre bízassék, teljesítettik.

- - - - -

Debrecen, 1849. febr. 3.

Kossuth a karcagi hadikórház költségeinek kiutalásáról<sup>12</sup>

---

<sup>10</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:570. (Mellelte Debrecen város tanácsának jan. 16-án kelt jelentése Kossuthhoz a fenti tárgyban.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1953. p. 158. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>11</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:738.

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1953. p. 179. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>12</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:1356. Ered. tiszt. MOL Hadügymin. 1849:2164. (A tisztázat mellett másolatban a középponti hadsereg-főparancsnokság (Perczel) Karcagon január 20-án kelt nyílt rendelete a fenti ügygel kapcsolatban.)

Ujházy kardszagi térparancsnok az ottani kórház szállítmány és térparancsnokság költségeinek fődözéséül február hónapra 3000 pftot kérvén utalványoztatni, miután hadügyminister úrnak azon szándékát tudom, miszerint minden hadi kiadásokat a főhadi pénztárnál óhajt központosíttatni, ennél fogva Ujházy térparancsnok jelentését a végből közlöm e ministeriummal, hogy az utalványozás iránt intézkedni sziveskedjék, kijelentvén egyébiránt részemről, miképen ha úgy kívántatnék, az utalványozást én is akadéktalanul megteendem.

- - - - -

Debrecen, 1849. febr. 4.

A debreceni dohánygyár épületének hadikórházzá alakításáról<sup>13</sup>

*A hadügyminisztérium egészségi osztályának főnöke, Flór Ferenc febr. 4-én átírt a Bizottnánynak és kérte, hogy a debreceni dohánygyár épületét táborig kórházzá alakítás véget bocsássák Obonyai János főorvos rendelkezése alá. Kossuth válasza:*

E ministerium egészségi osztályának mai napról 130/H. sz. a költ fölterjesztése következtében a helybeli dohánygyári épület egész kiterjedésében s kizárólag kórházzá alakíttani rendeltetvén: e ministerium fölkéretik, hogy e részben a helybeli térparancsnoksághoz a szükséges utasítást kiadatni az egészségi osztály által pedig a kellő fölterjesztést eszközzésbe vétetni sziveskedjék.

A Klapka táborába küldendő sebészi műszerekről<sup>14</sup>

Értesítemre esvén, mikint a ministerium egészségi osztálya legújabbban sebészi műszerszállítmányt kapott: ennél fogva kérem ez osztályt utasíttatni, hogy Klapka ezredes úr táborába az általa sürgetett sebészi műszereket, ha és mennyiben olyanok felől is rendelkezhetni, mielőbb küldje meg.

- - - - -

Debrecen, 1849. febr. 23.

Gyula városának, az ottani táborig kórház költségeiről<sup>15</sup>

*Gyula város tanácsa febr. 20-án kelt feliratában elpanaszolta, hogy Damjanics tábornok utasítására táborig kórházat állítottak fel, amelynek már 230 betege és 24 főnyi személyzete van; ezek ellátására, zsoldjára,*

---

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottnány élén. Bp., 1953. p. 310. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>13</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:1471. (Mellette Flór Ferenc említett átírata.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottnány élén. Bp., 1953. pp. 322–323. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>14</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:1480.

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottnány élén. Bp., 1953. p. 323. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>15</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:2478. (Mellette Gyula város beadványa két, a kórház állapotát bizonyító melléklettel, valamint utasítás fogalmazványa a pénzügyminisztériumhoz a 4000 forint kiutalására.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottnány élén. Bp., 1953. p. 541. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

*valamint az átvonuló katonák, foglyok stb. szükségleteire a költségeket eddig a város előlegezte, azonban ezt a város kimerültsége miatt tovább nem tudják megtenni, ezért az ilyen természetű szükségletekre kértek 4000 forintot apró bankjegyekben. Kossuth válasza:*

Méltányolva azon okokat, mellyeket e város közönsége a kebelében felállított tábori kórháznak az álladalom költségén leendő ellátása iránt fölhozott, ezennel értesítettik a felől, hogy az e célra kívánt 4000 pft az ottani térparancsnokság rendelkezésére s számadás alá adás végett a város megbizottja Gyökösi Benjámin tanácsnok nyugtatványa mellett nekie kiszolgáltattott.

- - - - -

Debrecen, 1849. márc. 8.

Az OHB Káldor Antal őrnagynak,  
a katonai kórház rendetlenségeinek megszüntetéséről<sup>16</sup>

Feljelentetvén, miszerént a katonai kórodává alakított, úgy nevezett dohány abaldo épületében még mai napig is talátnak oly egyes helyek, mellyekbe betegeket elhelyezni azért nem lehet, mivel a kincstár tulajdonához tartozó többféle ponyva, kötél és több másnemű darabok foglalják el a helyet: ennek folytán utasítatik őrnagy úr, miként a mondott tárgyakat rendes jegyzék kísérete mellett átalvén, számukra más helyet szerezzen, hogy így a szegény sérültek részére annyira szükséges hely hová előbb kellőleg elkészítve lehessen.

- - - - -

Debrecen, 1849. márc. 23.

Nyáry Pál tudósítása a hadügyminisztériumnak,  
a debreceni piarista rendháznak hadikórház céljára történő igénybevételéről<sup>17</sup>

A debreceni kór- és szállító házak főfelügyelősége jelentette, miként a tiszamelletti táborokból nagy számmal ideérkezett betegek alkalmas ellátására – egyéb épületek megtelvék – megvizsgálás után a debreceni piarista klostrom találatván legalkalmasbnak, kéri azt rendelkezése alá átadni. A honvédelmi bizottmány jelen körülményeknél fogva méltánylattal fogadván a jelentést, – értesíti ezennel a hadügyministeriumot, hogy az érintett zárdát kórházul felhasználandónak ezen ministerium rendelkezése alá helyezte.

- - - - -

Debrecen, 1849. márc. 27.

Az OHB a hadügyminisztériumnak,  
a debreceni hadikórház céljára lefoglalandó épületről<sup>18</sup>

<sup>16</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:3032. (Káldor őrnagy a fenti rendeletre még március 8-án válaszolva jelentette, hogy a dohány-abaldóban talált romlandó cikkek nagyobb részét elárverezték, a még meglévőket pedig a kórháznak alkalmatlan részbe viszik át: OHB 1849:3045.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1953. p. 608. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>17</sup> Forrás: Az OHB 1849:3795. sz. ered. tisz. MOL Hadügymin. 1849:7618. (Melléte a fenti rendelet végrehajtásaként a hadügyminisztérium március 26-án kelt rendeleteinek fogalmazványai Egerváry őrnagyhoz, a debreceni kór- és szállítóházak főparancsnokához és dr. Rakita debreceni kórházi helyettes igazgató főorvoshoz.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1953. p. 707. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

A debreczeni kór- és szállító házak főfelügyelősége jelentése folytán, a Tisza melletti táborokból nagy számmal ideszállított betegek alkalmas ellátására, a debreczeni piarista zárda kórházul felhasználás végett a ministerium rendelkezése alá helyeztetvén – miután azonban részint az épület szűk volta, részint azon tekintet, hogy a belvárosban kórházat állítani fel az orvosi politíával ellenkezik; – e rendelet megmásítását kívánák: fölkéretik a Ministerium, miszerint a vásár-álláson levő kőépületeket sziveskedjék rögtön megvizsgáltatni s a fenn kitett célra fordíthatók közül választassa ki a legalkalmasbat.

Kelt Debreczenben, mart. 27. 1849.

A honvédelmi bizottmány  
az elnök távollétében:  
Nyáry Pál

- - - - -

Gyöngyös, 1849. ápr. 10.

Kossuth Matabovszky Ferdinánd törzsorvosnak,  
a gyöngyösi katonai kórház állapotáról<sup>19</sup>

Majdnem minden alkalommal fájdalmas bosszankodással kellett tapasztalnom, hogy a törzsorvosoknak a kórházak jó állapotban léte, a betegek czélszerű ápolása, szóval az egészségügyi kezelésnek a kiszabott köteleességek szerinti vezetése iránt előttem szóval vagy írásban tett biztosítékok csupán pusztá szó vagy papirosra írt betű maradtak.

Kérdezősködéseimre és tudakozódásaimra örökös feleletül kaptam, hogy nyugodt lehetek; s hogy minden rendben van s ha aztán en szemeimmel akartam meggyőződni, vagy más oldalról jelentéseket olvastam, mindent és mindenütt a legnagyobb rendetlenséget találtam.

Igy van most, s pedig van azért, mert törzsorvos urak megírják, hogy itt, vagy amott 120 emberre kórházat kell állítani s ezzel aztán eleget véelve tenni, tovább mennek és semminek utána nem néznek.

Önnek ilyszerű rendelkezésébül következett az, hogy a gyöngyösi kórház is a legnagyobb rendetlenségben volt, s ha most már nincsen, azt nem Önnek, de más által tett erélyes intézkedéseknek köszönheti.

Ennélfogva meghagyom és szoros kötelességévé teszem törzsorvos úrnak, hogy ezutánra a pusztá írással meg nem elégedve egy helyről addig el netávozzék, míg a létező vagy felállítandó kórházat a körülményekhez képest becsületes állapotba nem helyeztette s betegeinek gyöngéd és gondos ápolásául nem gondoskodott.

- - - - -

Debrecen, 1849. ápr. 27.

Obonyay János megbízatása a pesti katonai kórházügy kézbevitelére<sup>20</sup>

---

<sup>18</sup> Forrás: Az OHB 1849:3887. sz. ered. tiszt. MOL Hadügymin. 1849:7956.

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1953. p. 744. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>19</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:4229.

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1953. p. 859. (Kossuth Lajos összes munkái XIV.)

<sup>20</sup> Forrás: Ered. fogalm. Kossuth s. k. kiegészítéseivel. MOL OHB 1849:6220.

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. Bp., 1955. p. 156. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)

Budapest ismét a nemzet birtokában lévén, Ön mint az ottani öszves katonai és tábori kórházaknak kinevezett igazgatója s főfelügyelője a végből küldetik oda, hogy a töllem ezennel Önre ruházott hatalomnál fogva az ottani kórházak öszves személyzete felett szabadon rendelkezessék, úgy mint a körülmények megkívánják, saját nézete szerént újra organisálhassa, – oda utasítván egyszersmind, miszerént az ugynevezett Károly kaszánya – a bankó gyár részére lefoglalt localitások és a szükséges őrszobák s kórház orvosi és gazdasági személyzet kivételével – egészen kórházzá alakíttassék; – hogy pedig ezen dolog végbevitelében annál sikeresebben, s minden felakadás nélkül működhessen Ön, érintkezésbe teendi magát Irányi Dániel budapesti kormánybiztossal, aki hatáskörénél fogva a felmerülhető akadályokat elhárítandja, s a szükségesek kiszolgáltatásáról gondoskodandik.

- - - - -

Debrecen, 1849. máj. 30.

Kossuth a pesti katonai kórházakról és Obonyay János törzsorvos hatásköréről<sup>21</sup>

Obonyai törzsorvosnak Budapestről f. hó 17-én 39. szám alatt küldött jelentését ide zárva olly megjegyzéssel teszem át a ministeriumnak, hogy a megnevezett orvosnak a betegek elhelyezése körüli eljárását helyeslem ugyan, de Pestre őt nem azért küldöttem, hogy az ottlévő minden katonai kórházaknak állandóan igazgatója és főfelügyelője legyen, mi egy személynek igen nagy feladat volna; hanem küldöttem avégett, hogy az ellenségnek a fővárosbóli kivonulásával az ottani kórházakat rendezze el. Ez megtörténvén, minden kórház, úgy mint tavaly volt, egy-egy igazgató törzsorvosnak átadandó, őt magát – állandó rendeltetése szerint a Károly katonai laktanyában létező kóroda, s azon egész laktanyai egészségügy igazgatása illetvén. Ez utóbbi hivatásban Obonyait jövőre is meghagyhatónak tartom s arról őt szolgálat rendin értesíttetni kérem; azonban a Budapesten lévő más katonai kórházakhoz, igazgató törzsorvosokróli gondoskodásra a ministeriumot ezennel figyelmeztetem.

- - - - -

Budapest, 1849. jún. 13.

Kossuth levele Szemere miniszterelnökhöz  
a Károly-laktanya katonai kórházzá történő átalakításáról<sup>22</sup>

Miniszterelnök és belügyminister Szemere Bertalan Urnak!

Még Buda várának bevétele előtt a már tavaly megkezdett intézkedések folytában is a Hadügyministeriummal egyetértőleg akkint rendelkeztem, hogy a Károly kaszánya (kivéve egyedül a bankógyár lokalitásait) egész kiterjedésében egy nagy központi katonai kórházzá átalakíttassék, s a tábori gyógyszertári főlaboratoriummal összeköttessék.

Ezen rendelet nemcsak fogamatba vétetett, hanem hozzájárulásommal a Hadügyministerium akkint is intézkedett, hogy a Ludoviceumi kórház, nem különben a Szvetanai kaszánya, a tábori kórház is egészen kiürítettvén, s a betegek a Károly kaszányai nagy épületbe áthelyezettvén, az említett épületek az eredeti céljainak (az első a növelésnek, az utóbbi laktanyai rendeltetésöknek)

<sup>21</sup> Forrás: Ered. fogalm. Kossuth s. k. kiegészítéseivel. MOL OHB 1849:7198.; Ered. tiszt. MOL Hadügymin. 1849:17358. (A tisztázat mellett Obonyay említett jelentése.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. Bp., 1955. p. 441. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)

<sup>22</sup> Forrás: Másolat. Borsod-Miskolci Múzeum, 1848/49-es anyag.; Fényképmásolat MOL 100. sz.

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. Bp., 1955. p. 514. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)



vissza adassanak, a középső pedig az annyira fontos s eddig olly rendetlenül kezelt transportházzá alakíttassék.

Mindez immár fogamatba vétetett, s a közel vidéki táborig kórházak is betegeknek ide átszállítására utasítottak, kik közül ma is 3–400 érkezendik meg.

Az illető törzsorvos azonban épen most jelenti, hogy Ministerelnök Ur ma a betegek felvételét azon kijelentéssel tiltotta el, hogy azon épületnek más rendeltetés adatott.

A ministeriumok rendelkezéseinek illy egymással összeütközése – a mindnyájunk részvétét legfőbb mértékben bíró sérült vitézek ápolása ügyében, melyet különben is alig tudunk némi rendbe hozni – sajnos felakadást okozván; a tárgy nagy fontossága és sürgetősége szerint kérem Ministerelnök Urat, hogy e dologba szándokát velem közölni sziveskedjék.

Pest, június 13. 1849

Kossuth kormányzó

- - - - -

Nagyvárad, 1849. jún. 19.

Kossuth utasítása a hadügyminisztériumhoz  
a katonai kórházak ellátásának központi megszervezésére<sup>23</sup>

A gyakorlati tapasztalat azon meggyőződést szülvén, hogy a kórodákat illetőleges gondoskodás az azokra ügyelő egyéniségek különbfélesége s az illető kórházparancsnokoknak – kiket miután a kórházrai felügyelés lévén főfeladatuk, jövőre kórodai gondnokoknak kívánnék neveztetni; – az orvosokkal olykor talán nem szakértői szerepcseréből fölmerülő surlódásaik, – a kórházak felszerelése, s a betegeknek kellő ápolásbani részesültére nehezítőleg hatnak.

Miután a haza védelmében sebesült szabadságharcosok kellő ápolása leginkább szivemen fekszik, czélszerűnek láttam az öszves kórházak tellyes felszerelési gondnokságát egy személy felügyeletében öszpontosítani, – s annak kezelését Lukács Sándor országos felszerelési biztossági igazgató kezébe letenni.

A kórházak legegyszerűbb, s szabályosabb módoni felszerelése érdekében czélszerűnek látom, hogy a hadügyministerium által gondoskodtatnék arról, miszerint minden kórházak szükségleteiket, nemcsak az illető kórházakbani betegek száma, de a kórház kiterjedési minőségéhez képest, – a hadügyministeriumhoz beküldjék.

A szükségletek utalványozását, hivatalbani összhangzó egység s rend tekintetéből szintén szükségesnek látom egy személy feladatául tűzni. – Mivégett a főápolónó a részbeni egyéni intézkedéseért hozzám kérvényét be is nyújtá. Miután azonban én a főápolónónek, a kórodák állása fölötti gondoskodást s a netaláni hiányok betöltése végett szorgalmazást óhajtom hivatása körébe tartozónak, – ez óhajtását el nem fogadhatván, – e részben az egyén kijelölése végett intézkedést a hadügyministeriumra bízom.

<sup>23</sup> Forrás: Ered. fogalm. MOL Kossuth–Miscellanen: 36.

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. Bp., 1955. p. 549. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)